



[Hrvatska](#) [Vijesti](#)

HEROINE HRVATSKOG SPORTA: Matija Mato

Škerbić – Sportašice su podfinancirane, medijski zapostavljene i izvan upravljačkih tijela

[1. listopada 2024.](#), [filozofija sporta](#), [heroine hrvatskog sporta](#), [matija mato škerbić](#)

Žene u sportu vode već desetljećima borbu za ravnopravnost s muškarcima i tko zna koliko će ona trajati jer valja riješiti mnoge probleme. O njima razgovaramo s profesorom koji na sve to gleda iz kuta filozofije. Doc. dr. sc. Matija Mato Škerbić, s Fakulteta hrvatskih studija, Odsjek za filozofiju i kulturologiju, pionir je filozofije sporta u Hrvatskoj.

Razgovarao: Tomislav Pašiček

Iako su uglavnom svima puna usta ravnopravnosti, žene su danas u sportu još uvijek u debeloj sjeni muškaraca. Kako to objašnjavate iz svog kuta?

Tema žensko-muške ravnopravnosti u sportu je jedna unutar spektra tema s kojom je započela disciplina filozofije sporta, u kojoj sam se usko specijalizirao. Kao temeljno objašnjenje, meni se najbolje čini ono Williama Johna Morgana, jednog od najvećih autoriteta struke čiji su radovi ujedno bili i tema mog doktorata. Prema njegovu mišljenju, temeljni problem je činjenica da su većinu današnjih sportova, posebno onih najpopularnijih, kreirali i dizajnirali muškarci za muškarce, radi toga da bi mogli slaviti i promovirati tipične muške prednosti poput snage, izdržljivosti, te raznih temeljno muških tjelesnih vještina. To su aktivnosti i sportovi koji traže odgovor na pitanje tko može dalje baciti, više skočiti, brže i eksplozivnije trčati, plivati ili biciklirati, jače udariti, ili snažnije gurnuti. Naravno da će u njima muškarci generalno biti uspješniji od žena, a svakom zainteresiranom za izvrsnost i rekorde u takvim natjecanjima muška će natjecanja logično biti zanimljivija. Često se to koristilo kao dokaz ili argument muške supremacije i opće superiornosti. Upravo zato su naposljetku i kreirane ženske kategorije, koje u tako kreiranim uvjetima logično izazivaju manju pozornost zbog generalno slabijih ostvarenja.

Mada, meni se čini da je važno i istaknuti na koje točno sportove mislimo kada ovako generaliziramo. Naime, teško je govoriti o neravnopravnosti u primjerice umjetničkom klizanju ili sinkroniziranom plivanju, dok je u nogometu situacija bitno drugačija. Te bi razlike svakako trebalo uzeti u obzir kada se govori o ovakvim temama.

Naša država sigurno ima problem već i samim pogledom na brojke. Naime, na prvim ‘spolno-izjednačenim igrama’ na kojima je omjer sportašica i sportaša po prvi puta u povijeti bio po 50%, naše su brojke bitno drukčije – samo 20% žena odnosno 15 sportašica naspram 58 sportaša u 16 sportova.

Koje su teme o ženama u sportu otvarane u vašoj disciplini?

Unutar diskursa filozofije sporta, pitanja žena u sportu zauzela su svoje bitno mjesto u etici sporta kao jedno od četiri temeljna područja od početka discipline prije 50 godina. Ellen Gerber, jedna od začetnica filozofije sporta, već je 1974. napisala knjigu *American Women in Sport* u kojoj je ogromnu pažnju posvetila upravo temi neravnopravnosti spolova.

Unutar discipline, detektirani su i kontinuirano raspravljani najveći problemi tzv. ženskog sporta (pod time mislim na ženske kategorije u različitim sportovima) poput:

- manjka prilika i mogućnosti za žene u većini sportova, od samog bavljenja do nužnih preuvjeta za razvoj do vrhunske razine;
- manjak žena među trenerima i edukatorima u sportu;
- pitanje (ne)financiranja i slabijeg financiranja ‘ženskog sporta’ te različitog nagrađivanja uspjeha u sportu;

- podzastupljenosti žena u sportskim organizacijama te posebno u upravljačkim tijelima koja donose (ključne) odluke za sportove;
- neslušanje i nedavanje pozornosti ženskim glasovima i mišljenjima u raspravama u i o sportu;
- neobraćanje pažnje ili ignoriranje ženskih specifičnosti i potreba u sportu (poput menstruacije ili trudnoće);
- medijska ne- i pod-zastupljenost;
- načini medijskog praćenja žena u sportu gdje se često vrši seksualiziranje i objektiviranje ženskog tijela s jedne strane, a negativno konotira maskulanizacija s druge strane;
- seksizam i seksističko ponašanje, seksploatacija i seksualno iznuđivanje (sextortion);
- seksualno iskorištavanje i maltretiranje žena;
- mizogonija i omalovažavanje 'ženskog sporta';
- upitni načini verifikacije spola.

Treba istaknuti da su u zadnjih nekoliko godina interes znanstvene zajednice (ali i sportske javnosti) u velikoj mjeri preuzele debate o transrodnim i interspolnim sportašicama koje se natječu ili žele natjecati u ženskoim kategorijama, te tako zapravo u drugi plan gurnuli ove fundamentalne problem za žene u sportu.

Ono što se meni sviđa kod ove discipline jest temeljna težnja proaktivnosti, dakle ne samo da se problemi jasno detektiraju i rasprave, već i da se stalno (po)nude konkretna i primjenjiva rješenja.



Kolika je krivica društva, politike, kada žene imaju lošiji status već u klubu, kao i slabije uvjete za treninge i pripreme?

Svakako je generalni problem politike i vlasti ako se polovici stanovništva daje manje (nedovoljno ili ništa) nužnih financijskih sredstava, pruža manje prilika i ne osigurava ni osnovne uvjete za bavljenje sportom, što je sa ženskim dijelom populacije često slučaj. Politička vlast donosi odluke o temeljnim

stvarima za sport poput strategija razvoja, financijskim i inim ulaganjima u sport, zakonskim okvirima i propisima. Pitanje je tko je u tijelima koja donose sve ove odluke i jesu li uključene ženske predstavnice i u kojoj mjeri, čuju li se njihovi glasovi, respektiraju li se njihove potrebe i interesi.

Meni se čini da će se stanje vrlo teško promijeniti bez promišljenih i kvalitetnih intervencija države i politike.

U literaturi filozofije sporta razrađena su neka rješenja za takve situacije poput nezaobilaznog uključivanja žena u tijela koja donose odluke o takvim pitanjima (posebno o ulaganjima u sport i dodjele financijskih sredstava), slušanja i uzimanja u obzir specifičnih ženskih perspektiva i potreba u procesima odlučivanja, te potom stvaranja strategija i zakonskih okvira senzibiliziranih za tipične ženske probleme i izazove kako bi se doista omogućio zdravi i kvalitetni razvoj 'ženskog sporta'.

S druge strane, društveni kontekst svakako ima značajan upliv, samo na drukčiji način – prvenstveno kroz društveno uvriježene poglede na to što je prihvatljivo i neprihvatljivo, ispravno i neispravno za žene u sportu. Tu možemo pronaći cijeli niz predrasuda, koje nerijetko svrše u neprikrivenom iskazivanju izrazite mizogonije, potcjenjivanja žena i njihovih mogućnosti koja odvođe u omalovažavanje i podsmijeh spram žena (i ne samo) u sportu, što u konačnici dovodi do dokidanja šansi na različite načine. Sjetite se samo Coubertainovih riječi nakon prvih Olimpijskih igara kada se počelo pričati o uključivanju žena u olimpijski program. On je doslovno izjavio: "Žena na Olimpijskim igrama? To je jednostavno krivo, nepraktično, nezanimljivo i nije estetski zadovoljavajuće. Žene su tu da plješću uspjesima muškaraca."

Mi se trebamo upitati – jesmo li društvo koje je nadišlo ovakve prilično podcjenjivačke stavove te jesmo li spremni za korake prema drukčijoj i boljoj budućnosti u kojoj će žene doista biti poštovane i tretirane ravnopravne muškarcima u sportu po pitanju šansi za uspjeh, osiguravanja nužnih financijskih i inih (pred)uvjeta, te javne rekognacije koja najčešće ide uz medijsku pažnju, praćenje i zastupljenost.

Naravno, na ovakve su teme sociolozi sporta mnogo pozvaniji odgovarati te bi zasigurno imali još dosta toga za nadodati. Volio bih i volim čuti njihova mišljenja o takvim stvarima, baš kao i o indikativnoj činjenici da je nekoliko ponajvećih hrvatskih sportašica modernog doba preuzelo muževo prezime i izostavilo svoje.

Sportašice su i podcijenjene u primanjima, nagradama, često trivijalizirane u medijima, nema ih u upravljačkim tijelima... Zašto je tome tako i kako to promijeniti?

Ovo su sve izvrsno detektirani problemi koji zasigurno obilježavaju moderni sport i jako dobro opisuju trenutno stanje za najveći dio svijeta, izuzevši zemlje anglo-saksonskog svijeta: SAD, Kanada, Australija i Velika Britanija, te nekih zapadno-europskih država poput Njemačke, Francuske ili skandinavskih zemalja, gdje je situacija bitno drukčija i zapravo mnogo bolja.

Stvari su se u prošlosti tijekom razvoja sportova odvijale svojim tijekom i sada su takve kakve jesu. Moj je stav da se treba gledati prema iznalaženju konkretnih rješenja koja će ispraviti nepravde. Prostora za napredak je puno, pitanje je jedino volje za promjenama.

Konkretna rješenja imamo već razrađena, a možemo se poslužiti i dobrim praksama iz ranije nabrojanih zemalja, te kreirati rješenja za naše podneblje i trenutnu situaciju, vodeći se onim uspješnim rješenjima a izbjegavajući probleme koje su imali.

No na detektirane problem najbolje bi bilo odgovarati zasebno.



Upravljačka tijela

Što se upravljačkih tijela koja donose odluke, jedno je rješenje odrediti zakonski nužan broj ženskih zastupnika u upravljačkim odnosno sportskim tijelima koja donose odluke. Takav bi propis bio motivirajući za žene da se uključe jer bi vidjele da postoji osigurani prostor i perspektiva za njih ako se odluče za takvu upravljačko-sportsku karijeru. Također, trebalo bi biti

više žena na vodećim pozicijama u sportu s prilikama da donose odluke o ključnim pitanjima u sportu.

Drugo je konkretno rješenje, unutar Vlade odn. ministarstava, pa onda i pojedinih sportova, oformiti radne skupine za izradu i provedbu kvalitetnih i ponajprije primjenjivih rješenja koja će poboljšati i unaprijediti razvoj tzv. ženskog sporta. Povezano s tim, potrebno je stvaranje strategija i zakonskih okvira senzibiliziranih za tipične ženske probleme i izazove kako bi se doista omogućio zdravi i kvalitetni razvoj 'ženskog sporta'. Za tako je nešto potrebno čuti ženske glasove, perspektive, potrebe i interese.

Ovdje bi izuzetno važno bilo uključiti bivše vrhunske sportašice, posebice one najuspješnije s međunarodnom karijerom jer imaju osobna iskustva te najbolje znaju što je potrebno za uspjeh. One su imale priliku vidjeti različite primjere dobre prakse diljem svijeta, a ta su iskustva neprocjenjiva za stvaranje nekakvog mogućeg 'hrvatskog modela'.

Financije

Podfinanciranost ženskog sporta kod nas je jedan od najvažnijih problema i kočitelja razvoja ženskog sporta. Primarni zadatak za nacionalne organizacije pojedinih sportova trebao bi biti brinuti za cijeli sport i sve uključene grupe sportašica i sportaša. Tu je presudna težnja ravnopravnoj podjeli financija, a time i stvaranju uvjeta i prilika, što može omogućiti razvoj tog sporta i prilike za uspjeh svima pod ingerencijom određenog saveza. Posebno, trebali bi više razmišljati o ženama u sportu i prilagodbama koje se mogu odmah narediti.

Zanimljivi su argumenti u literaturi u tom smislu, koji ponavljaju slogan 'equal pay for equal play' – jednaka plaća za jednaku igru. Posebno ističu uloge nacionalnih sportskih saveza koji mogu odigrati presudnu ulogu za žene u sportu. Naime, njihovi postupci i odluke mogu poslati velike i važne poruke ne samo sportu, nego i šire. Tako, ako bi plaća koju daje sportski nacionalni savez bila izjednačena za muške i ženske nacionalne timove koji se natječu na istoj razini natjecanja, te su utrošili jednako vrijeme za trening i pripremu za natjecanje, poslala poruku da su muški i ženski sport jednako vrijedni, a da žene i muškarci u sportu imaju jednaku vrijednost kao profesionalci i sportaši. Najljepši primjeri u ovom smislu su nogometi saveza u Norveškoj i SAD-u koji su upravo to učinili, stoje kao primjer za ostatak svijeta.

Neki autori čak ističu da ženski sport zaslužuje veća ulaganja i zbog moralne dužnosti da se izvrše svojevrstne reparacije odnosno da se ispravi sve što je učinjeno u prošlim desetljećima u kojima se ženski sport zatirao i onemogućavao na razne načine. Osobno, najnevjerojatniji mi je primjer iz Engleske. Naime, početkom 20. stoljeća ženski je nogomet u Engleskoj bio ono što je danas muški – puni stadioni i ogromna popularnost, dok je muški nogomet bio potpuno u drugom planu. Onda je Engleski nogometni savez 1921. donio odluku da se zabrani ženski nogomet – na 50 godina. Nevjerojatno. Takvi i drugi, manje drastični slučajevi su nebrojeni.

Mediji

Medijsko zapostavljanje sportašica i cijelog ženskog sporta jedan je od elemenata u kompleksnom matriksu problema. Bez medijske pažnje teško je popularizirati sport i privući

mlade, dobiti unosne sponzorske ugovore i financije nužne za osiguravanje uvjeta treniranja i natjecanja.

Mediji zasigurno mogu dati i po mom bi mišljenju svakako trebaju dati glas ženama u sportu i platformu za iznošenje mišljenja, stavova, ukazivanje na probleme, njihovo razmatranje i rješavanje. To se može postići kroz redovne kolumne i stvaranje posebnih rubrika, te privlačenje stručnih, kompetentnih i elokventnih žebških osoba koima će onda biti lakše generirati zanimanje javnosti.

Drugi je veliki problem biranje sadržaja o ženama i ženskim kategorijama koji se vrlo često mogu okarakterizirati kao seksualiziranje i objektiviziranje žena, te uz to i skandaliziranje u negativnom smislu i kontekstu. O nedostatku ili nepostojanju analiza i ozbiljnog govora o ženskom sportu da ne pričamo.

Sportske organizacije mogle bi ostvariti sastanke s predstavnicima medija o konkretnim mjerama ili rješenjima o tome kako popraviti medijsku situaciju s tzv. ženskim sportom te pronaći načine da se stvar promijeni na bolje. Jer, medijsko praćenje i zastupljenost generiraju i interes za bavljenjem sportom s jedne strane, ali i interes sponzora i ulagača.

Rekao bih da je za našu državu u ovom smislu veliki potencijal da se ozbiljno 'proba' s ženama sportašicama kao nositeljicama medijskih i propagandnih kampanja, a ne da se stalno koriste 'provjerena' muška rješenja. Siguran sam da kada bi se otvorio prostor za ženske analitičare sporta u medijima, da bi se čuli izuzetno kompetentni glasovi i mišljenja koja bi osvježila medijski prostor drukčijim pogledima i mišljenjima. Na taj bi se način mogla i promijeniti gotovo isključivo muška konzumentska publika sportskih medija, portala i novina. Naši su sportski mediji gotovo u potpunosti okrenuti muškom auditoriju i sportu, pa se vrte u tom muškom krugu stvaranja sadržaja za muške kategorije sportova, koristeći isključivo muška mišljenja koja konzumiraju gotovo isključivo muškarci.

Argumenti poput 'mi objavljujemo ono što publiku zanima' je naprosto opravdanje koje nikako ne prihvaćam. Moje je pitanje, kako se može nešto proglašavati neuspješnim i nezanimljivim kada se nije dala istinska prilika i prostor. Kako će publiku i moći zanimati, ako sadržaj nije niti ponuđen? Mislim da se na taj način nameće slika da su samo muškarci i njihovi dosezi bitni, i to u točno određenim sportovima.

Ovdje su izuzetno važna rješenja i inicijative poput organiziranja susreta i konferencija s predstavnicima medija koji će govoriti, osmišljati te provoditi kvalitetna rješenja. U tom smislu, treba pohvaliti nastojanja HOO-a u ovom smislu. Meni se posebno svidjela konferencija na kojoj sam bio još 2018. kada se razgovaralo otvoreno, konkretno i direktno i kada su dogovorena neka rješenja koja su doista i zaživjela, poput onog da sportski mediji pokušaju objavljivati više vijesti o ženama u sportu i ženskim sportovima na afirmativan način. Sjećam se kako su tamo predstavnici medija obećali kako će paziti da se svaki dan objavljuju i vijesti iz tzv. ženskog sporta odnosno o sportašicama. Od tada svakodnevno pratim te tendencije, posebno u temeljnom tiskanom dnevnom listu SN. I doista, rijetko koji dan prođe da nema nijedne vijesti i fotografije sportašica.

Koliko je za ovo stanje neravnopravnosti žena u sportu krivo i opće stanje u društvu u kojem se žene još na mnogim područjima bore za ravnopravnost?

Na ovo bih pitanje svakako pozvao sociologe, posebice sociologe sporta, koji su mnogo pozvaniji od mene da odgovore na ovo pitanje. Svakako da je sport do određene mjere preslika onoga što se odvija u društvu. Naravno da ako žene nemaju ravnopravan položaj u društvu da ne možemo očekivati ni nekakvu veću ravnopravnost u sportu, posebice u prilikama i uvjetima. A svakako je ženama u konzervativnijim sredinama mnogo teže nego onima u liberalnim zapadnim demokracijama. Za naše društvo postoji velik prostor za napredak i boljitak u ostvarivanju ravnopravnosti među spolovima.

Po svemu žene sportaši prolaze mnogo teži put do uspjeha i vrha nego li muški kolege. Koliko im se na tom putu da postanu jače i bolje može pomoći i kako?

Ovdje bih ukazao na fundamentalni problem, koji nije samo problem samo ženskog sporta, a to je problem usklađivanja sportske karijere i obrazovanja.

Može se jasno vidjeti da brojne sportašice s olimpijskim potencijalom odustaju od sporta ili natjecanja na najvišim razina sporta te se odlučuju za (fakultetsko) obrazovanje i izgradnju izvansportske karijere i života.

U postojećim uvjetima u Hrvatskoj je gotovo nemoguće imati akademsku i sportsku karijeru istovremeno. Štoviše, sportaši koji to pokušavaju uskladiti često svjedoče o nerazumijevanju i neprilagođenosti obrazovnog sustava i djelatnika.

Zbog tog možda i najvećeg problema hrvatskog sporta, kao i zbog nebrige ili zapostavljanja ženskog sporta, očekujem odlazak još većeg broja mladih sportašica u SAD, VB, Kanadu ili Australiju gdje uz vrhunsku sportsku karijeru mogu ostvariti i vrhunsko obrazovanje na prestižnim sveučilištima. kako nam se ne bi dogodio taj egzodus, mislim da bi se trebalo hitno okrenuti k nalaženju učinkovitih rješenja kako bi se sportašima omogućila sportska karijera i visoko obrazovanje.

Iako su prošle trnovit put neke su se sportašice u nas vinule do pravih heroina sporta koje su glas Hrvatske pronijele svijetom. Kako na to gledate kroz naočale svoje struke?

Kao pratitelj sporta i strastveni navijač, presretan sam i ponosan na sve naše sportašice, posebice one mega uspješne jer su nam svima donijele trenutke velikih veselja i slavlja te pozitivne energije. Naravno, zbog njih, mnogi su ljudi širom svijeta uopće čuli za našu zemlju, ali i stvorili određenu sliku o našoj zemlji i njezinim stanovnicima. Sportašice poput Sandre Perković, Blanke Vlašić, Janice Kostelić, Danire Nakić, Barbare Jelić, Ive Majoli ili Donne Vekić istinske su sportske veličine i ikone prepoznate i slavljene diljem zemaljske kugle u elitnim sportovima, ali su ujedno i inspiracija i uzori mladima.

Mislim da je za svaku takvu istaknutu i iznimnu sportašicu važno osvijestiti koliku ulogu i moć zapravo imaju da utječu na cijele generacije djevojčica, kako svojim sportskim životom i primjerom, tako i životnim odlukama, postupcima, stavovima i izborima u svakodnevnom

izvansportskom životu. Nije to pravedno prema istaknutim sportašicama, da moraju nositi takvu odgovornost dok često žive život pod povećalom javnosti i medija, koji uz to i nisu nužno dobrohotni, ali to je breme koje sve megauspješne i poznate osobe nose. Jako je dobro ako na vrijeme osvijeste utjecaj i upliv koji imaju i da tome prilagode svoje javne nastupe i istupe. Njihovo je breme još i teže u zemlji kakva je Hrvatska u kojoj je stanje ženskog sporta jako teško.

U tom smislu, za mene je bio potpuno šokantna i teško razumljiva odluka Barbare Jelić da na vrhuncu svoje karijere, kao vjerojatno najbolja svjetska odbojkašica i nositeljica cijelog jednog predivnog ženskog sporta, napusti svoju karijeru u korist karijere svog supruga koji je tada nastupao u drugoj košarkaškoj ligi Turske. Siguran sam da je odluka bila jako dobro promišljena i teška, te se gospođi Jelić sigurno ne može ništa zamjerati – rekao bih da ona puno govori o ženskom sportu u globalu.

Postoji još jedan fenomen na planu tih uspjeha. Najbolje rezultate postižu sportašice koje su rasle i izrasle u obiteljskom krugu. S materijalnom i svakom drugom pomoći obitelji, pa su im roditelji i treneri... Što biste rekli o tome?

Vaša tvrdnja u dobro mjeri vrijedi za Republiku Hrvatsku, gdje nalazimo izvrsne primjere poput Janice Kostelić, Blanke Vlašić ili Donne Vekić. Diljem svijeta situacija varira od zemlje do zemlje. Moje je mišljenje da se treba ugledati na zemlje koje imaju vrlo dobro i detaljno razvijenu strategiju i praksu sistematskog razvoja sporta, sportašica i sportaša, te nadasve razvoja sportske izvrsnosti koja je temeljana na dostignućima sportskih znanosti.

Obitelji su postale temeljni generator uspjeha našeg sporta posljednjih godina i doista se čini da je bez potpore i sigurnosti koju pruža obiteljski ‘safety net’, ne samo u financijskom smislu, gotovo nemoguće uspjeti na najvišoj razini profesionalnog sporta kod nas.

Osim što gotovo cijeli sport stoji na roditeljskim plaćanjima, donacijama i entuzijazmu, velik broj uspješnih vrhunskih sportaša produkt su obiteljskih projekata, a ne sistemskog i sustavnog razvoja ili politike sporta na državnoj razini koja bi osigurala financijske i sve druge uvjete poput potrebne infrastrukture, educiranih trenera, medicinske i ine skrbi itd. Velik je broj megauspješnih sportašica i sportaša zapravo obiteljski projekt i produkt.

Siguran sam da bi sociolozi i psiholozi mogu mnogo bolje razložiti na koje sve načine i u kolikoj mjeri sigurnost i podrška obitelji utječu na stabilnost i uravnoteženost, te vjerojatnost za izniman uspjeh.

Koliko znanost kojoj pripadate može i koliko pomoći sportašima da budu uspješniji?

Sportske su se znanosti razvile do nevjerojatne mjere i pomažu sportašima u svim aspektima njihova sportskog života. Filozofija, etika i bioetika sporta imaju malo drukčiju ulogu, baš kao i među znanostima općenito. Rekao bih da ‘moje’ discipline nemaju takvu ulogu pomaganja sportašima na način da im pridonose sportskom uspjehu, na što su fokusirane ostale sportske znanosti. Uloga filozofije, etike i bioetike sporta je potpuno drugačija i tiče se sporta, sportašica i sportaša općenito.

S jedne strane filozofija je ona koja propituje, reflektira i postavlja teška pitanja o svemu, pa tako i o sportu. Na osobnoj razini, filozofija će upućivati sportaša da reflektira, odnosno da promišlja sport i sebe kao sportaša, koje su to vrijednote sporta i što mu sport donosi u osobnom smislu – kako se ostvaruje kroz sport kao osoba. Drugim riječima, filozofija je ta koja neće pomoći sportašu da bude uspješniji natjecatelj, nego bolji čovjek. Pomoći će mu da se pita o tome što je to uspjeh i treba li bavljenje sportom biti gledano samo i jedino kroz ostvarivanje uspjeha odnosno da sport ima i druge vrijednosti za osobu koja se njime bavi. Na općoj razini, filozofija se pita o sportu kao takvom – zašto je sporta važna ljudska djelatnost, koje su to intrinzične vrijednote sporta zbog kojih sport prakticiramo i volimo, a onda i što je to sport uopće i zašto je postao ovakav fenomen modernog društva...

S druge strane, etika i bioetika su praktično usmjerene i bave se moralom u sportu. One ne pomažu sportašu da bude uspješniji, nego moralniji. Etika pomaže sportu u ostvarivanju i osiguravanju poštenog i pravednog natjecanja, te je ključna u brizi za zaštitu i integritet sporta. Etičari i bioetičari tako su nezaobilazni u jedinicama za integritet sporta koje rješavaju problem s ugrozom sporta poput dopinga, kladioničarske mafije ili raznih vrsta prevara. I sam sam kao etičar upravo uključen u tim za zaštitu integriteta sporta u Europskoj boksačkoj federaciji.

Bili ste sportaš, bavili se košarkom, što vas je natjeralo, da tako kažemo, u filozofiju sporta?

Osim brojnih razloga, ima i jedan vrlo specifičan. Način na koji funkcionira ethos sporta – prešutni, nigdje zapisani a svima uključenim u sport poznatim načinom na koji se treba prakticirati sport. Što nam je prihvatljivo, a što ne kada se prakticira sport. Najjasnije se vidi u interpretiranju pravila igre, gdje se praksa igranja nogometa razvila drukčije u primjerice Engleskoj od Hrvatske. Isti je sport u pitanju, ali se igra drukčije u smislu intenziteta, fizičkog kontakta itd. Radi se zapravo o tome da se pravila igre nikada ne provode doslovno, posebno u igračkim sportovima poput nogometa, košarke, rukometa, odbojke itd., već na način kako se uvriježilo.

Mene je jako frustriralo kao košarkaškog suca, kada bih dobio ocjenu u kojoj je objašnjenje bilo otprilike ‘loša procjena faulova – dozvoljeno previše naguravanja’. Nigdje nije napisano u pravilima koliko je fizičkog kontakta dozvoljeno, pa ipak nekako svi na utakmici znamo kada je guranje ili kontakt bio prejak i neprihvatljiv. To je fenomen kako to funkcionira – nitko nam nije objasnio zašto, kada i koliko guranje je prihvatljivo, ali nekako svi to znamo.

Kada sam naišao na literature filozofije sporta – ovaj je fenomen jedna od središnjih tema. To me oduševilo – bila je to ljubav na prvi pogled. Ima ljudi koji razmišljaju o ovakvim stvarima, i to na znanstveni način. Omah sam znao da je to ono čime se želim baviti u ovom životu.

Koliko je teško u društvu neravnopravnosti, sačuvati dignitet i integritet sporta pokraj raznih ugroza, od korupcije i prijevara pa do kladioničarske mafije?

Jako teško, i to je konstantna borba. Iz prve ruke mogu reći da postoje velike akcije i djelovanja u tom smislu – od samih organizacija do uvođenja specifičnih studija.

U tom smislu, mogu iznijeti sasvim novu informaciju da sam pred neki dan postavljen, kao etičar sporta, za člana 'integrity unit' svjetske boksačke federacije za borbu protiv svega što ugrožava integritet boksa.

Mene osobno, osim problema, zanimaju i rješenja. Neka su zanimljiva predstavljena u discipline – unisex sportovi, ženski sportovi, kreiranje novih disciplina ili sportova i borba za unseksiranje sportova koji ne trebaju segregaciju.

Mislim da moramo razmišljati o ženama u sportu i prilagodbama koje možemo narediti.

Sportaši općenito, a sportašice specifično, trebali bi osvijestiti svoj utjecaj na scijalni kontekst. sveki njihov čin je javan i utolio izaziva značajan upliv na javnost.

no, to je i problem edukacije – program u Leuvenu može mjenjati živote i svaako bih ga preporučio. Svaki sportaš koji poduzme daljnju i dodatnu edukaciju zapravo ima sva vrata ovog svijeta otvorena. Kod nas, jako se malo njih za to odlučuje, pa me čudi od kuda takvo zaziranje.

**Serijal HEROINE HRVATSKOG SPORTA, objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.*

KRATKA BIOGRAFIJA



Doc. dr. sc. Matija Mato Škerbić, s Fakulteta hrvatskih studija, Odsjek za filozofiju i kulturologiju, pionir je filozofije sporta u Hrvatskoj. Doktorirao je 2019. na temu 'Etika sporta Williama Johna Morgana' s ocjenom summa cum laude na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao prvi u području filozofije sporta.

Predsjednik je Europskog udruženja za filozofiju sporta (EAPS – European Association for the Philosophy of Sport) u mandatu od 2023. do 2026. godine.

Zaposlen je kao docent na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Nositelj je kolegija iz etike, bioetike, filozofije igre i sporta, te filozofije odgoja i metodike nastave filozofije. Istovremeno, vanjski je suradnik na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu (kolegij Filozofija sporta), University of Latvia (Latvija – kolegij Philosophy of Sport) te na Penn State University, Faculty of Kinesiology (SAD – Sport Ethics Colloquium).

Autor je knjige 'Filozofija sporta. Nastanak i razvoj jedne discipline' (2021.), pet uredničkih izdanja te više od 40 znanstvenih radova, uvodnika, recenzija i prikaza. Njegova nova autorska knjiga 'Bioetika sporta – izazovi za budućnost sporta' (2024. – koautorica Ivana Zagorac) trenutno je u procesu objave.

Inicijator i predsjednik Organizacijskog odbora 50. svjetskog kongresa filozofije sporta koji se održao u Splitu od 19. do 22. rujna 2023. kroz suradnju Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Splitu (Kineziološki fakultet i prof. Goran Gabrilo) koji je imao rekordan broj sudionika i zastupljenih zemalja. Osim toga, u sklopu 25. Svjetskog kongresa filozofije u Rimu 2024. (25th World Congress of Philosophy: Philosophy Across Boundaries, od 1. do 8. 8. 2024.) postavljen je za predsjedavajućeg (chair) za tematsku sekciju filozofije sporta.

Osnivač je i voditelj Znanstveno-istraživačkog odbora za bioetiku i sport pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te međunarodne konferencije 'Ethics, Bioethics & Sport' u sklopu koje su gostovali najveći autoriteti i utemeljitelji discipline: William J. Morgan iz SAD-a, Mike McNamee i Jim Parry iz Velike Britanije, Angela Schneider iz Kanade, Silvia Camporesi iz Italije te Sigmund Loland iz Norveške.

Svojim je predavanjima na različite teme iz filozofije i (bio-)etike sporta sudjelovao na više od 70 međunarodnih konferencija, uključujući svjetske kongrese u Pekingu (Kina), Oslu (Norveška), Kyotu (Japan) i Penn Stateu (SAD), te europske kongrese filozofije sporta u Parizu (Francuska, 2021) i Leuvenu (Belgija, 2023) te britanskog društva za filozofiju sporta u Oxfordu (Trinity College, 2019), Swanseau (Wales, 2018 i 2022) i Aberdeenu (Škotska, 2024.).